

Jätelaista kiertotalouslakiin

Jussi Kauppila, ympäristöministeriö
Jätehuoltopäivät 8.10.2024

Esityksen sisältö

1. Lähtökohdat ja tavoitteet
2. Pääteemoja & painopisteitä
3. Valmistelun toteutus ja aikataulu

Hankkeen lähtökohdat ja tavoitteet

2023

2024

2025

2026

**I osa: kunnan vastuuta rajataan
(HE 103/2024)**

- Kunnan vastuun rajaus kotitalousjätteeseen (HO)
- EU:n akkuasetuksen viranomaistehtävät
- Voimaan 1.1.2025

II osa: kilpailuneutraliteettia parannetaan (HE 2025?)

- Kunnan toissijaisen vastuun (TSV) rajaaminen (JL 33 §) todelliseen markkinapuutteeseen
- Kunnan sidosyksikön ulosmyyntiraja (JL 145 a §)
- HO-yleisesti: sidosyksikön omistuksen vähimmäisraja 10 % (hankintalaki/TEM)

III-osa: jätelaista kiertotalouslakiin

Kiertotalouslakityöryhmä 8/2024-12/2025

HE syksy 2026

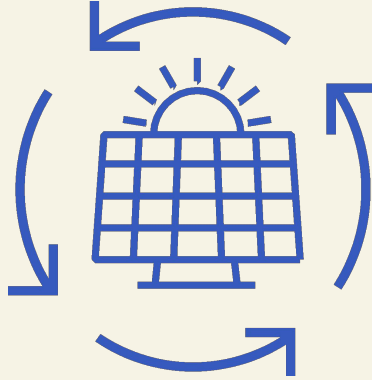
Jätelaki kumotaan, tilalle säädetään uusi (kiertotalous)laki ja mahdollisia muita lakeja → lakisystemaattinen uudistus + ehkä jotain muutakin

Hallitusohjelma & kiertotalous

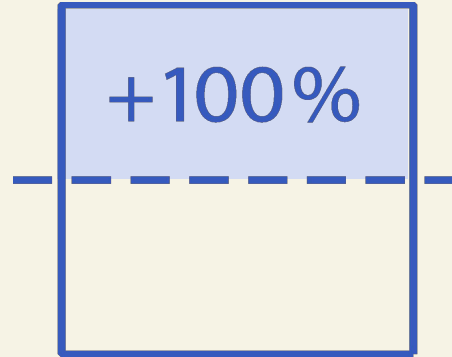
- Hallitus kehittää sääntelyä siten, että jäte-, tuote- ja kemikaalisääntely muodostavat selkeät kokonaisuudet ja ympäristösääntely on selkeää, eikä päällekkäisiä velvoitteita tai ohjauskeinoja olisi.
- Hallitus kehittää kierrätetylle raaka-aineelle toimivat markkinat eri käyttökohteisiin ja lisää kierrätysmateriaalin käyttöosuutta.
- Siirrytään **elinkaariajatteluun**, jossa kiertotalouden kautta on löydettävissä kilpailuetua.
- Hallitus **lisää kierrätysmateriaalien käyttöä** markkinaehtoisesti jätelainsäädäntöä muuttamalla.
- Uusiutuvilla, biopohjaisilla ja kierrätetyillä materiaaleilla korvataan fossiilitalouden ratkaisuja, **vähennetään syntyvän jätteen määrää sekä uusiutumattomien raaka-aineiden käyttöä**, vahvistetaan kotimaisia arvoketjuja sekä tuotteiden jalostusastetta ja luodaan kasvumahdollisuuksia Suomeen.
- Kiertotaloutta mahdollistetaan muun muassa edistämällä biopohjaisten ja biohajoavien materiaalien erilliskeräystä ja jatkohyödyntämistä sekä esimerkiksi tekstiilijätteen, koneiden ja laitteiden sekä ajoneuvojen osien **uudelleenkäyttöä**.
- Hallitus parantaa Suomen omavaraisuutta tehostamalla materiaalien ja ravinteiden kiertoa.

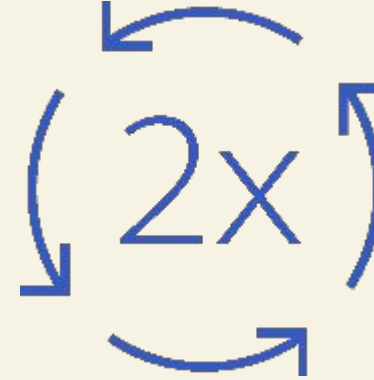
Suomi on asettanut kiertotaloustavoitteet

Uusiutumattomien luonnonvarojen kulutus vähenee, ja uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttö voi kasvaa siten, että kotimaan primääriraaka-aineiden kokonaiskulutus **ei 2035 ylitä vuoden 2015 tasoa.***

Resurssien tuottavuus kaksinkertaistuu vuoden 2015 tilanteesta vuoteen 2035 mennessä.

Materiaalien kiertotalousaste kaksinkertaistuu vuoteen 2035 mennessä.

* Vientituotteiden valmistukseen käytetyt luonnonvarat eivät kuulu tavoitteen piiriin.

Kiertotalouden sääntely jatkuu EU:ssa

- **EU:n kiertotalouden toimintasuunnitelman (CEAP, vuodelta 2020) lukuisat säädökset**
 - edetään yhä enenevässä määrin kohden kiertotalousajattelua
 - asetukset yleistyvät korvaten direktiivit
 - yksityiskohtaistuva koskeva sääntely kattaa tuotteen koko elinkaaren valmistuksesta jätehuoltoon
- **Von der Leyenin poliittiset suuntaviivat seuraavalle Euroopan komissiolle 2024–2029:**
 - Kiertotaloussäädös (Circular Economy Act), joka auttaa luomaan markkinakysyntää uusiomateriaaleille sekä kehittämään sisämarkkinat jätteelle varsinkin kriittisten raaka-aineiden osalta
 - Edellisen komission aikana annettujen kiertotaloussäädösten täytäntöönpanoon satsataan

Jätelaki (646/2011) on systematiikaltaan vanhentunut

- Viime vuosina toteutettu uusia sääntelykokonaisuuksia, joita ei ole voitu sijoittaa luontevasti lain alkuperäiseen lukurakenteeseen
 - Pelkästään nykyisten säännösten laittaminen uuteen järjestykseen selkeyttäisi lainsäädäntöä ja helpottaisi elämää
- Lisäksi lukuisia EU-muutoksia toimeenpanovaiheessa/tulossa

Kiertotalouslakihankkeen tavoitteita

Selkeytetään jätealan lainsäädännön systematiikkaa ja suhdetta etenkin tuote- ja kemikaalisääntelyyn. Näin vähennetään sääntelytaakkaa ja luodaan mahdollisimman ennustettava toiminta- ja investointiympäristö kiertotalouden toimijoille.

Vahvistetaan tuotteita ja jätteitä koskevan sääntelyn elinkaarinäkökulmaa, lisätään kiertotalousmarkkinaa edistävää ohjausta ja toimia materiaalikiertojen edistämiseksi.

Parannetaan jätteisiin ja jätehuoltoon liittyvän tiedon julkisuutta ja saatavuutta.

Vähennetään vapaamatkustusta tehostamalla laillisuusvalvontaa ja luodaan yrityksille mahdollisimman tasapuoliset lähtökohdat toimia ja innovoida.

Pannaan täytäntöön valmisteltavana olevaa EU-sääntelyä, kuten jätedirektiivin muutos ja ajoneuvojen kiertotalousasetus.

Pyritään varmistamaan, että Suomi saavuttaa EU:n lainsäädännössä asetetut ja lähiaikoina asetettavat uudet tavoitteet, jotka koskevat mm. yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätystä, rakennus- ja purkujätteen hyödyntämistä materiaalina ja elintarvikejätteen vähentämistä.

Pääteemoja ja painopisteitä

Poimintoja uudesta EU-sääntelystä

Akkuasetus
hyväksytty

**Ajoneuvojen
kiertotalous-
asetus**
neuvottelut kesken

**CRMA (TEM)
Kiertotalous-lu
ku**
hyväksytty

**Ekosuunnittelu-
asetus annettu
TEM**

**Pakkaus- ja
pakkausjäte-
asetus**
Corrigendum-menett
elyssä

**Jätedirektiivin
muutos**
(elintarvikejäte,
tekstiilit)
yleisnäkemys

**Right to Repair
(OM)**
hyväksytty

**SER-direktiiv
in muutos**
hyväksytty

**Jätteensiirto-a
setus**
hyväksytty

**Kiertotalous
säädös**
2026?

**Vihreät
väittämät**
yleisnäkemys

Kiertotalouslain ala

JL 1 §: ”Tämän lain tarkoituksena on edistää kiertotaloutta ja luonnonvarojen käytön kestävyyttä, vähentää jätteen määrää ja haitallisuutta, ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvaa vaaraa ja haittaa terveydelle ja ympäristölle, varmistaa toimiva jätehuolto sekä ehkäistä roskaantumista.”

JL 2.1 §: ”Tätä lakia sovelletaan jätteeseen, jätehuoltoon ja roskaantumiseen sekä tuotteisiin ja toimintaan, jossa syntyy jätettä”

- Mihin kaikkeen kiertotalouslakia tulisi soveltaa ja mitä sen pitäisi sisältää?
- Mikä pitäisi sisällyttää johonkin muuhun lakiin?
- Erityinen mietinnän kohde: jätesääntelyn rajapinnat tuote- ja kemikaalisääntelyyn

Tuottajavastuujärjestelmät

- Sääntely lisääntyy ja eriytyy: jokaisessa tuoteryhmässä omia erityspiirteitä ja siitä seuraavia erityissäännöksiä
- EU-sääntely menossa direktiiveistä suoraan sovellettaviin asetuksiin
- Kuitenkin tuottajavastuujärjestelmät edelleen kansallisia – jokaisella valtiolla on omat säännökset mm. liittyen mm. tuottajayhteisöjen perustamiseen ja toimintaan.
- Mikä on (tulevaisuudessa) yhteistä ja mikä vaihtelee tuoteryhmittäin?
- Missä määrin voidaan ennakoida ja yleistää joitain tuoteryhmiä jo nyt koskevaa sääntelyä
- Taannehtivuuskiellon kansallinen ratkaiseminen
- Lisäksi tuttuja ongelmia: vapaamatkustus, ekomodulaatio...

Jätetietoa koskeva sääntely

- Tavoite: parannetaan jätteisiin ja jätehuoltoon liittyvän tiedon julkisuutta ja saatavuutta
- Kootaan kattavasti yhteen lukuun jätetiedon tuottamiseen, tallentamiseen sekä hyödyntämiseen liittyvä sääntely
 - YM teettänyt selvityksen jätetiedon julkisuudesta ja saatavuudesta (julkaistaan syksyllä 2024)
- Missä määrin tarvetta esim. asiakirjajulkisuutta koskevalle erityissääntelylle?

Lailisuusvalvonta

- Jäterikosten ja -rikkomusten sanktiointi
 - Uuden ympäristörikosdirektiivin täytäntöönpano
- Laiminlyöntimaksu
 - Käyttöalan laajentaminen?
 - Määräämisen helpottaminen ja maksujen korottaminen?
- Muu valvonta
 - Yleisten valvontaviranomaisten (kunta/valtio) tehtäväjaon selkeyttäminen
 - Erityiskysymykset kuten tuottajavastuu ja roskaantumisen
- Mahdolliset uudet ideat valvonnan tehostamiseksi?

Uusia tavoitteita?

- Uudelleenkäyttö?
- Kiertotalousstrategian tavoitteet?
- Joidenkin tavoitteiden nostaminen asetuksesta lakiin (yhdyskuntajätteet)?
- Tavoitteiden kohdentaminen?

Uusia velvoitteita tai ohjausta?

- Millaisin kansallisin keinoin edistetään tehokkaasti Suomen kiertotaloussiirtymää ja parannetaan kiertotalouden toimijoiden toiminta- ja investointiympäristöä?
- Lajittelun tehostaminen
- Kierrätyksen edistäminen
- Uudelleenkäytön sekä uusiomateriaalien käytön edistäminen
- Polton hillintä
- **Huom!** Kaikkia ideoita ei välttämättä toteuteta lain tasolla. Mm. EU:ssa vireillä olevien rikkomusmenettelyjen johdosta (yhdyskuntajätteen kierrätysaste, SER-keräys) joudutaan myös miettimään, mitä uusia keinoja on otettava käyttöön mahdollisimman nopeasti, ennen kiertotalouslain säätämistä.

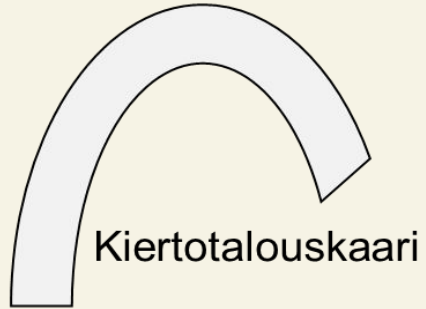

Vaihtoehtoja kansalliseen sääntelyyn (SYKE)

Höttöinen, mutta tavoitteidenasetanta ja suunnittelujärjestelmät voivat kattaa laajasti kiertotalouden eri osa-alueet. Ei aseta velvoitteita kuin suunnitteluun.

Lähde: SYKE

Moniulotteinen ja asettaa kovia velvoitteita, mutta ei mahdollista kansallista puuttumista kaikkiin avainkysymyksiin (tuotepolitiikka). Edellyttää toimivaltasuhteiden tarkistamista hallinnonalojen välillä.

Asettaa kovia velvoitteita ja mahdollistaa kansallisen sääntelyn, mutta vaikuttaa vain aineiden ja esineiden elinkaaren loppuun. Kattaa kapean osan kiertotaloutta.

Voi kattaa kiertotalouden eri aloja ja asettaa kovia velvoitteita. Sääntelyä helppo uudistaa pala kerrallaan. Kuitenkin helposti epäkoherentti kokonaisuus.

”Nimikkeen tarkoituksena on yksilöidä säädös ja ilmaista, mitä säädös koskee. Nimikkeen tulee yhtäältä vastata säädöksen sisältöä ja toisaalta olla mahdollisimman lyhyt ja iskevä. Vastaavuus sisällön kanssa ei merkitse sitä, että nimikkeen tulisi täydellisesti kuvata, mitä säädös sisältää, vaan nimikkeen kuvaavuudesta joudutaan yleensä tinkimään lyhyiden ja iskevyyden hyväksi. Tärkeää kuitenkin on, että nimike ei ole harhaanjohtava ja että se riittävästi yksilöi säädöksen.”

(Lainkirjoittajan opas)

Valmistelun toteutus ja aikataulu

Työryhmä ja jaosto

- Työryhmän asettamispäätös 28.6.2024
- Työryhmän kokoonpano:
 - Puheenjohtajisto: Anna-Maija Pajukallio & Jarmo Muurman
 - Sihteeristö: Jussi Kauppila & Olli Laukkanen
 - Kierrätysteollisuus ry, Suomen Kertovoima KIVO, Suomen kuntaliitto, Tuottajayhteisöjen neuvottelukunta TYNK, Suomen Yrittäjät, Teknologiateollisuus ry, SYKE, SITRA, PIR-ely, WWF, TEM, MMM, STM + YM:n asiantuntijoita
- Tuottajavastuujaosto perusteilla, aloittanee 12/2024

Sidosryhmätyö

- Työryhmä kutsuu kuultavaksi ulkopuolisia asiantuntijoita sekä toimii vuorovaikutuksessa jätealan ja kiertotalouden yhteistyöryhmän (JÄKKI) kanssa
- Aikatauluja
 - työryhmä 1.7.2024 - 31.12.2025
 - Lausunnoille alkuvuodesta 2026
 - HE syksy 2026 (mahdollinen budjettilaki)
- Hanke hankeikkunassa:

<https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=YM030:00/2024>

Kiitos!

jussi.kauppila@gov.fi

p. 029 525 0085

olli.laukkanen@gov.fi

p. 029 525 0099

anna-maija.pajukallio@gov.fi

p. 050 461 8652

jarmo.muurman@gov.fi

p. 050 365 8872

